

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
А. В. Денисової

Видавництво
«Юридика»
2025

УДК 342.7:351.86"364"(477)

П68

Рецензенти:

Журавльов Дмитро Володимирович, заступник керівника Департаменту з питань громадянства, помилування, державних нагород — керівник управління з питань помилування Офісу Президента України, доктор юридичних наук, професор;

Катеринчук Іван Петрович, професор кафедри вогневої підготовки ОДУВС, доктор юридичних наук, професор;

Гаран Ольга Володимирівна, професор кафедри адміністративного права та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, доктор юридичних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 30 вересня 2025 року)*

Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колективна монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 840 с.

ISBN 978-617-8574-56-7

Колективна монографія присвячена комплексному аналізу правового регулювання дотримання прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. У виданні осмислено трансформацію механізмів їх забезпечення з урахуванням викликів збройної агресії. Досліджено реалізацію державної політики у гуманітарній, безпековій, правоохоронній, судовій і соціальній сферах, проблеми захисту прав дітей, цивільного населення, військовополонених, а також питання інформаційної безпеки та OSINT. Монографія адресована науковцям, юристам і практикам.

УДК 342.7:351.86"364"(477)

ISBN 978-617-8574-56-7

© Авторський колектив, 2025
© ОДУВС, 2025

Зміст

Розділ 1. Правове забезпечення державної політики в гуманітарній сфері (Львова Є.)	5
Розділ 2. Адміністративно-правове регулювання свободи пересування та вільного обрання місця проживання за умов воєнного стану в Україні (Жильцов О.)	30
Розділ 3. Психічне здоров'я як фактор національної безпеки в Україні (Пасько О., Прудка Л.)	71
Розділ 4. Роль Національної поліції України у створенні єдиного безпекового простору держави (Матвеева Л.)	110
Розділ 5. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини на деокупованих територіях (Берендеева А.)	136
Розділ 6. Вплив Інтернету на права дітей протягом збройного конфлікту — зарубіжний досвід (Пядишев В., Форос Г.)	177
Розділ 7. Сучасні тенденції судового захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Шерстюк Г.)	217
Розділ 8. Правова, соціально-психологічна та медична допомога потерпілим від дій країни-агресорки особам з тимчасово окупованих територій (Вайда Т.)	259
Розділ 9. Роль дозвільної системи в забезпеченні прав і свобод людини в умовах воєнного стану (Пишна А., Ульянов О.)	313
Розділ 10. Адміністративна відповідальність за порушення прав і свобод під час воєнного стану (Сірко В.)	355
Розділ 11. Кримінально-правові аспекти дотримання основних прав і свобод військовополонених і цивільного населення в умовах воєнного стану (Колб О., Конопельський В.)	392

Розділ 12. Часові обмеження суб'єктивного права інтелектуальної власності: загальні та екзистенціальні умови (Маковій В.)	452
Розділ 13. Сутність організації та документування організованої злочинної діяльності підрозділами стратегічних розслідувань (Щурат Т.)	491
Розділ 14. Дотримання прав і свобод громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності (Давиденко В.)	532
Розділ 15. Забезпечення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій при виявленні та розкритті організованої злочинної діяльності в умовах воєнного стану (Поляков Є.)	576
Розділ 16. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням в умовах загострення криміногенної обстановки (Бабенко А.)	622
Розділ 17. Дотримання прав та свобод людини державним бюро розслідувань під час військового стану (Козленко О.)	679
Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протиміної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)	725
Розділ 19. OSINT та інформаційна безпека в умовах воєнного стану (Свиридюк Н., Афонін Д.)	766
Розділ 20. Використання OSINT у встановленні фактів воєнних злочинів та особи воєнних злочинців (Сіфоров О., Калугін В.)	811

Розділ 18

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ І ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІД ЧАС ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анатолій АНОСЕНКОВ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6755-2916>

Юрій КОЛОМІЄЦЬ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8355-2358>

Руслан МУКОІДА

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3505-3255>

Євгеній ПРОСКУРНЯ

Одеський державний університет внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9095-673X>

На сьогодні внаслідок збройної агресії Російської Федерації Україна набула статусу однієї з найбільш забруднених вибухонебезпечними предметами країн світу, що призвело до нових викликів та проблем у сфері протимінної діяльності.

До найпоширеніших вибухонебезпечних предметів, що забруднюють територію України, належать мінометні міни, дистанційно підірвані протитанкові міни, осколкові протипіхотні міни, вибухові протипіхотні міни, міни-пастки, а також різні види нерозірваних боеприпасів, ракет та бомб.

Понад 6 мільйонів громадян України досі проживають у зонах ризику. Згідно зі звітом ДСНС, станом на кінець лютого 2024 року внаслідок детонації вибухонебезпечних предметів загинуло

287 мирних жителів, зокрема 15 дітей, а ще 641 особа, зокрема 77 дітей, отримали поранення¹.

Масштаб забруднення вибухонебезпечними предметами постійно збільшується у зв'язку з продовженням активних бойових дій, що зумовлює зростання кількості таких інцидентів. Розмінування України є важливим питанням на сьогодні та залишиться таким на десятки років після нашої перемоги.

Загальна ситуація, що склалася, негативно впливає на безпеку населення та його життєдіяльність, соціально-економічний розвиток регіонів та держави та потребує комплексного огляду законодавчої та нормативно-правової бази у сфері протимінної діяльності, організаційних та структурно-функціональних механізмів державного управління у зазначеній сфері та висунення пропозицій, щодо удосконалення державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України.

Правову основу протимінної діяльності становлять Конституція України, положення міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цей Закон та інші закони України, постанови Верховної Ради України, прийняті відповідно до Конституції та законів України, укази Президента України, акти Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України².

Інституціоналізація міжнародних стандартів для програм у сфері гуманітарного розмінування бере свій початок з липня 1996 року, коли в Данії відбулася міжнародна технічна конференція за участі низки спеціалізованих робочих груп. У рамках цієї конференції

¹ Україна забруднена мінами. Ось деяка статистика — і рішення. URL: <https://war.ukraine.ua/articles/ukraine-mines-some-stats-solutions/>

² Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 6, ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2025).

було розроблено базові критерії, що охоплювали всі етапи процесу розмінування, запропоновано низку стандартів і погоджено нове універсальне визначення поняття «гуманітарне розмінування».

У кінці 1996 року зазначені ініціативи були суттєво розширені та систематизовані робочою групою під егідою Організації Об'єднаних Націй. Результатом цієї роботи стало створення першого видання документу під назвою «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування», яке було оприлюднено у березні 1997 року Службою ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС).

У подальшому ці стандарти зазнали перегляду й оновлення, що спричинило зміну їхньої назви на «Міжнародні стандарти протимінної діяльності» (МСПМД, англ. International Mine Action Standards — IMAS). Перше офіційне видання під новою назвою було опубліковано в жовтні 2001 року.

Ці стандарти стали ключовим нормативним орієнтиром для організацій і держав, що здійснюють заходи з гуманітарного розмінування.

Україна приєдналася до системи МСПМД у 2016 році, офіційно імплементувавши ці стандарти у власну нормативно-правову базу. Прийнятий комплекс включає 42 стандарти, які містять у собі структурований виклад процедур, технічних вимог та операційних підходів до планування й реалізації протимінної діяльності. Цей пакет документів відображає накопичений міжнародний досвід у сфері боротьби з мінною загрозою та вибухонебезпечними залишками війни (ВЗВ).

Базова структура та філософія МСПМД ґрунтується на положеннях трьох фундаментальних міжнародних договорів, що регламентують поведінку з наземними мінами та ВЗВ:

1. Конвенція про заборону протипіхотних мін (КЗППМ) 1997 року (Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення) — на неї посилаються часто як на Оттавську Конвенцію

або Угоду про заборону мін³. Однією з ключових міжнародно-правових основ, на які спираються Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД), є Конвенція про заборону застосування, накопичення, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення (так звана Оттавська конвенція). Цей документ має виразну гуманітарну спрямованість і ставить за мету усунення людських страждань, спричинених використанням протипіхотних мін. У рамках своєї реалізації Конвенція передбачає комплексну заборону на розробку, виробництво, передачу, накопичення та застосування цього типу боеприпасів. Крім того, вона зобов'язує держави-учасниці здійснити повне знищення існуючих запасів мін, розмінування забруднених територій, а також надання допомоги постраждалим від мінної небезпеки.

Попри широке міжнародне визнання Конвенції, ряд держав — серед яких Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Індія та Пакистан — досі не приєдналися до неї. Ці країни є одними з найбільших виробників протипіхотних мін у світі, що створює суттєвий виклик для глобальної реалізації конвенційних положень і загальної ефективності режиму заборони.

2. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію зі змінами від 21 грудня 2001 року (Женевська конвенція)⁴ є одним з найважливіших документів у галузі міжнародного гуманітарного права, котрі регламентують методи і засоби ведення війни. Вона має п'ять частин (протоколів). Проте лише два з них стосуються протимінної діяльності: Протокол II про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв з поправками,

³ Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text

⁴ Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text

внесеними 3 травня 1996 року (прийнято Законом України від 21 вересня 1999 року № 1084-XIV); Протокол V про вибухонебезпечні предмети — наслідки війни (прийнято Законом України від 22 грудня 2004 № 2281-IV)⁵.

Основною метою положень, закріплених у Конвенції ООН про заборону або обмеження застосування певних видів звичайної зброї, що можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невивіркову дію (Конвенція CCW, 1980 р.), є захист цивільного населення та комбатантів від невинуватих страждань унаслідок використання конкретних типів зброї у збройних конфліктах. Конвенція виступає рамковим правовим актом, який дозволяє розробку й ухвалення додаткових протоколів для деталізації та конкретизації її положень стосовно заборони або обмеження певних систем озброєння.

З огляду на це, Конвенція має гнучкий механізм адаптації до нових викликів, пов'язаних з розвитком озброєнь, та забезпечує можливість послідовного посилення гуманітарного компоненту міжнародного гуманітарного права. Наприклад, Протокол I до Конвенції забороняє застосування зброї, що призначена для ураження людського тіла осколками, які неможливо виявити за допомогою рентгенівського випромінювання. Цей припис спрямований на мінімізацію довготривалих наслідків для постраждалих та унеможливлення адекватної медичної допомоги, що розглядається як порушення гуманітарного принципу мінімізації страждань.

3. Конвенція про касетні боеприпаси від 2008 р. (CCM) — конвенція, що забороняє будь-яке використання, накопичення, виробництво та передачу касетних боеприпасів. Прийнята у травні 2008 року у Дубні (Ірландія). Окремі статті конвенцій стосуються допомоги постраждалим, розмінування забруднених районів та знищення запасів.

⁵ Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети — наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2005. № 6. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Вона зобов'язує держави-учасниці здійснити повне знищення існуючих запасів мін, розмінування забруднених територій, а також надання допомоги постраждалим від мінної небезпеки.

Попри широке міжнародне визнання Конвенції, ряд держав — серед яких Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Індія та Пакистан — досі не приєдналися до неї. Ці країни є одними з найбільших виробників протипіхотних мін у світі, що створює суттєвий виклик для глобальної реалізації конвенційних положень і загальної ефективності режиму заборони.

В Україні діють нормативні документи у сфері протимінної діяльності. Вони мають на меті забезпечення безпеки, ефективності та відповідності міжнародним стандартам в зазначеній сфері.

Питанню розмінування (гуманітарного розмінування) держава приділяє значну увагу. Так на сьогоднішній день діє Закон України «Про протимінну діяльність в Україні»⁶, яким регламентовані основні положення здійснення протимінної діяльності. Відповідно до цього закону: «в Україні діють нормативні документи у сфері протимінної діяльності (національні стандарти), що розробляються з урахуванням положень міжнародних стандартів протимінної діяльності та чинного законодавства і є обов'язковими в ході виконання заходів з протимінної діяльності».

Законом України «Про протимінну діяльність в Україні» визначено поняття:

– «розмінування (гуманітарне розмінування) — комплекс заходів, які проводяться операторами протимінної діяльності з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та (або) знищення

⁶ Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2025).

вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, надання громадам інформації щодо протимінної діяльності та передачу очищеної території»;

– «протимінна діяльність — заходи, що проводяться з метою забезпечення національної безпеки та спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя та діяльність населення».

Стаття 5 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні»⁷ визначає такі основні складові протимінної діяльності:

1) інформування про небезпеки від вибухонебезпечних предметів та навчання з попередження ризикам, пов'язаним із вибухонебезпечними предметами;

2) розмінування (гуманітарне розмінування);

3) надання допомоги постраждалим особам та здійснення заходів щодо їх реабілітації;

4) знищення надлишкових боєприпасів, боєприпасів непридатних для подальшого використання та зберігання, а також боєприпасів, що підлягають знищенню відповідно до міжнародних зобов'язань;

5) агітаційно-просвітницька робота щодо незастосування протипіхотних мін.

Довгостроковим програмним документом, що визначає проблеми, які становлять загрозу національній безпеці через забруднення вибухонебезпечними предметами територій України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також основні напрями і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності та шляхи реалізації національних інтересів України у сфері протимінної діяльності є Національна стратегія протимінної діяльності

⁷ Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39. (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 23.04.2025).

на період до 2033 року схвалена розпорядженням КМУ України від 28 червня 2024 р. № 616-р (далі — Стратегія). Метою цієї Стратегії є досягнення цілей протимінної діяльності шляхом визначення та реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності на основі пріоритетності національних інтересів у такій сфері⁸.

До постанов Кабінету Міністрів України, що діють у сфері протимінної діяльності відносяться:

постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 92, ст. 5960);

постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. № 1150 «Про затвердження Порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 88, ст. 5674);

постанова Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2021 р. № 1020 «Деякі питання призначення і виплати одноразової компенсації та щорічної допомоги, передбачених Законом України «Про протимінну діяльність в Україні» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 80, ст. 5056);

постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 372 «Про затвердження Правил позначення небезпек, пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними предметами — наслідками війни» (Офіційний вісник України, 2019 р., № 37, ст. 1308; 2024 р., № 8, ст. 395);

постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 р. № 812 «Про затвердження Порядку утилізації ракет, боеприпасів і вибухових речовин» (Офіційний вісник України, 2006 р., № 24, ст. 1768; 2010 р., № 46, ст. 1500);

постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2024 р. № 123 «Про реалізацію експериментального проекту щодо сертифікації

⁸ Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text>

операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності» (Офіційний вісник України, 2024 р., № 19, ст. 1225);

постанова Кабінету Міністрів України від 8 березня 2024 р. № 271 «Про реалізацію експериментального проекту щодо здійснення обов'язкової сертифікації механізованих засобів розмінування (гуманітарного розмінування), пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання» (Офіційний вісник України, 2024 р., № 27, ст. 1743);

постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 740 «Деякі питання щодо створення, забезпечення функціонування та ведення реєстру територій, забруднених / імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами»;

постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 р. № 284 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення»;

постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» (Офіційний вісник України, 2022 р., № 26, ст. 1399).

Національні стандарти України у сфері протимінної діяльності розробляються з урахуванням положень Міжнародних стандартів протимінної діяльності (IMAS — International Mine Action Standards). Ці стандарти встановлюють: вимоги до організації робіт з розмінування, технічні засоби та методи обстеження територій, вимоги до фахівців і сертифікації персоналу, критерії безпечного завершення робіт, процедури контролю якості та звітності.

Вони є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які залучені до протимінної діяльності — як державними, так і недержавними організаціями, зокрема міжнародними операторами.

Національні стандарти України погоджуються з чинним законом України «Про протимінну діяльність в Україні» та іншими

нормативно-правовими актами у сфері безпеки, охорони праці, екології тощо.

Міністерство економіки України спільно із Національним органом стандартизації розробило та ввело до «Українського класифікатора нормативних документів» (НК 004:2020) новий код стандартизації — 99.00 «Протимінна діяльність. Гуманітарне розмінування». Це дозволило розробляти та ухвалювати стандарти враховуючи комплекс компонентів у сфері протимінної діяльності⁹.

Національний стандарт ДСТУ 8820:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення»¹⁰ (наказ ДП «УкрНДНЦ» від 13.03.2023 № 27) регламентує питання випробування та оцінювання відповідності обладнання для розмінування, підготовки відповідного персоналу, систему управління персоналом, оцінювання ризиків та обстеження, розмінування та очищення районів ведення бойових дій, систему управління інформацією про протимінну діяльність, а також для побудови дієвої системи оцінки відповідності у сфері протимінної діяльності визначає її наступні елементи:

орган з сертифікації продукції, процесів та послуг у сфері протимінної діяльності відповідно до ДСТУ EN ISO/IEC 17065:2019 Оцінка відповідності. Вимоги до органів з сертифікації продукції, процесів та послуг;

випробувальні лабораторії з оцінки відповідності обладнання для розмінування та засобів індивідуального захисту фахівці з розмінування та іншого обладнання у сфері протимінної діяльності відповідно до ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій;

⁹ Міністерство економіки запровадило новий код у сфері протимінної діяльності. *Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації*. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0c50e70d-b350-4378-8123-1a6816fd6822?lang=uk-UA&title=NoviiKodPMD>

¹⁰ ДСТУ 8820:2023 Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. [Чинний від 2023-04-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2023. 87 с.

орган з інспектування операторів протимінної діяльності, розмінованої місцевості та акваторій відповідно до ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019» Оцінка відповідності. Вимоги до роботи різних типів органів з інспектування.

Дослідники зазначають, що вищезазначений національний стандарт є найбільш повним та практично орієнтованим для підготовки і проведення робіт розмінування, керування процесами протимінної діяльності¹¹. Його застосовують під час організації заходів забезпечення захисту населення від впливу вибухонебезпечних предметів — залишків війни.

Наказом ДП «УкрНДНЦ» від 28 березня 2024 року № 106 прийнято національний стандарт ДСТУ 8820-3:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 3. Система управління інформацією. Цей стандарт установлює основні принципи щодо створення та функціонування системи управління інформацією у сфері протимінної діяльності, він не розповсюджується на морські та річкові акваторії. Цей стандарт є продовженням серії стандартів з протимінної діяльності ДСТУ 8820.

З 01 березня 2024 року набув чинності ДСТУ 8820-1:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 1. Система управління якістю» (наказ ДП «УкрНДНЦ» від 25.12.2023 № 373). Цей стандарт установлює основні принципи щодо створення та функціонування системи управління якістю у сфері протимінної діяльності. Цей стандарт розроблено на основі нормативних документів Організації Об'єднаних Націй з протимінної діяльності з метою впровадження міжнародних вимог з протимінної діяльності в Україні.

1 травня 2025 року набув чинності державний стандарт України 8820-4:2025 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 4. Процеси механізованого розмінування». Документ запроваджує основні принципи та вимоги до використання

¹¹ Плинокос Д.Д., Давиденко Л.М., Шабанов Д.М., Кукурян О.І. Правове регулювання протимінної діяльності: міжнародний досвід. *Збірник наукових праць ДНДІ ВС ОВТ*. 2023. Вип. 4(18). DOI: 10.37701/dndivsovt.18.2023.13

механізованих засобів розмінування (далі — МЗР) під час очищення територій від мін та інших залишків війни.

Документ регламентує використання різних механізованих засобів — від машин для обробки ґрунту до БПЛА для виявлення вибухонебезпечних предметів. Також встановлюються вимоги до навчання та сертифікації операторів, що керують МЗР і детально прописані заходи безпеки при експлуатації техніки, включно з дистанційним та автономним керуванням.

Цей стандарт гармонізує національну нормативну базу з міжнародними стандартами IMAS (International Mine Action Standards). Цей стандарт є доповненням до вимог, викладених у ДСТУ 8820. Якщо в цьому стандарті зазначено вимоги, не вказані в ДСТУ 8820, або вимоги, вказані в ДСТУ 8820, нижчі, то потрібно дотримуватися вимог, вказаних у цьому стандарті. Цей стандарт не поширюється на морські та річкові акваторії.

Документ впроваджує ключові принципи та вимоги до застосування механізованих засобів розмінування (МЗР) під час очищення територій від вибухонебезпечних предметів. Він набуде чинності 1 травня 2025 року.

Крім того, завдяки впровадженню цього стандарту:

регламентується використання різних типів МЗР — від засобів для обробки ґрунту до обладнання для виявлення та знешкодження вибухонебезпечних предметів;

встановлюються вимоги до операторів МЗР, їхнього навчання та сертифікації;

унормовуються заходи безпеки під час експлуатації техніки, включно з дистанційним та автономним керуванням;

гармонізується національна нормативна база з міжнародними стандартами IMAS (International Mine Action Standards).

Розробку стандарту здійснювали фахівці Головного управління протимінної діяльності, цивільного захисту та екологічної безпеки та інші зацікавлені сторони у сфері протимінної діяльності.

Окремо варто зазначити, що для тестування механізованих засобів розмінування планується створення спеціального полігону.

Це дозволить забезпечити перевірку техніки в реальних умовах, підвищуючи ефективність її використання.

Цей стандарт є важливим кроком для підвищення ефективності гуманітарного розмінування в Україні та впровадження передових світових практик у боротьбі з мінною загрозою¹².

Розробляли стандарт фахівці Головного управління протимінної діяльності, цивільного захисту та екологічної безпеки Міністерства оборони України та інші зацікавлені сторони у сфері протимінної діяльності. Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації ухвалив держстандарт 7 березня 2025 року¹³.

В Україні на рівні державного стандарту унормовано використання БпЛА та результатів аналізу супутникових знімків під час обстеження забруднених вибухонебезпечними предметами територій¹⁴. Національний орган стандартизації прийняв відповідний ДСТУ 8820-5:2024 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 5. Процеси вивільнення територій «ленд-реліз». Загалом документ встановлює основні принципи створення та функціонування системи розблокування (вивільнення) територій. Частина 5-та держстандарту удосконалює процедуру визначення територій безпечними після нетехнічного та технічного обстежень, їх очищення від вибухонебезпечних предметів.

Також розробники одним із завдань документа визначили впровадження в Україні найкращого міжнародного та національного

¹² В Україні офіційно запроваджується спеціальність операторів БПЛА, які виявляють вибухонебезпечні предмети. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/news/v-ukrayini-oficzijno-zaprovadzhuetsya-speczialnist-operatoriv-bpla-yaki-viyavlyayut-vibuhonebezpechni-predmeti>

¹³ В Україні ухвалили держстандарт про використання механізованих засобів розмінування. *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. URL: <https://demine.gov.ua/news/v-ukraini-ukhvalyly-derzhstandart-pro-vykorystannia-mekhanizovanykh-zasobiv-rozminuvannia>

¹⁴ Використання БпЛА та супутникових знімків для розмінування затверджено на рівні держстандарту. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/news/vikoristannya-bp-la-ta-suputnikovih-znimkiv-dlya-rozminuvannya-zatverdzheno-na-rivni-derzhstandartu>

досвіду з протимінної діяльності. Крім того, відбулося гармонізування національних нормативних документів щодо процесів вивільнення земель від ризиків наявності вибухонебезпечних предметів з нормативними документами Організації Об'єднаних Націй з протимінної діяльності (IMAS).

Також Програмою робіт з національної стандартизації передбачено розроблення таких національних стандартів з протимінної діяльності: Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 2. Допоміжні процеси та зовнішній моніторинг; Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 6. Управління ризиками; Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 7. Підводне розминування; Протимінна діяльність. Процеси управління. Частина 8. Застосування МРС¹⁵.

Міністерством оборони України в рамках Угоди про стандартизацію (STANAG) розроблено і прийнято національним органом стандартизації низку військових стандартів, які регулюють окремі питання в сфері протимінної діяльності, зокрема:

ВСТ 01.052.017 — 2023 (01). Боеприпаси та вибухові речовини. Підтвердження та випробування боеприпасів НАТО малих калібрів. Керівництво (STANAG 4823 Ed. 1 / AEP-97 Ed. A «MULTI-CALIBRE MANUAL OF PROOF AND INSPECTION (M-CMOPI) FOR NATO SMALL ARMS AMMUNITION», IDT);

ВСТ 01.052.018 — 2023 (01) Боеприпаси та вибухові речовини. Безпека. Аналіз ризиків під час зберігання та транспортування. Частина 1. Керівництво з прийняття рішень на основі оцінки ризику (STANAG 4442 Ed. 1 / AASTP-04 Part I Ed. 1 «EXPLOSIVES SAFETY RISK ANALYSIS PART I: GUIDELINES FOR RISK-BASED DECISIONS», IDT);

ВСТ 01.052.019 — 2023 (01) Боеприпаси та вибухові речовини. Системи ініціювання. Методи випробувань для оцінювання

¹⁵ Національні стандарти у сфері протимінної діяльності. *Комунікативна платформа з технічного регулювання в Україні*. URL: <https://techreg.in.ua/національні-стандарти-у-сфері-протим/#:~:text=Також%20Програмою%20робіт%20з%20національної,Процеси%20управління>

компонентів детонуючих вибухових речовин (STANAG 4363 Ed. 4 / AOP-21 Ed. D «INITIATION SYSTEMS: TESTING FOR THE ASSESSMENT OF DETONATING EXPLOSIVE COMPONENTS», IDT);

ВСТ 01.052.020 — 2023 (01) Боеприпаси та вибухові речовини. Оціночні випробування на безпечність та придатність до експлуатації неядерних боеприпасів (STANAG 4629 Ed. 2 / AAS3P-01 Ed. B «SAFETY AND SUITABILITY FOR SERVICE ASSESSMENT TESTING OF NON-NUCLEAR MUNITIONS», IDT);

ВСТ 01.052.021 — 2023 (01) Боеприпаси та вибухові речовини. Оціночні випробування на безпечність та придатність до експлуатації авіаційних боеприпасів (STANAG 4759 Ed. 1 / AAS3P-12 Ed. A «SAFETY AND SUITABILITY FOR SERVICE ASSESSMENT TESTING FOR AIRCRAFT LAUNCHED MUNITIONS», IDT)¹⁶.

Важливим видом нормативних актів у сфері протимінної діяльності є відомчі накази та стандартні операційні процедури (далі — СОП) ДСНС.

До наказів, які регулюють окремі питання у сфері протимінної діяльності, відносяться:

Наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 09 січня 2023 року № 9/3/5 «Про затвердження Порядку здійснення координації діяльності центру протимінної діяльності, центру гуманітарного розмінування та центру соціально-гуманітарного реагування секретаріатом Національного органу з питань протимінної діяльності»¹⁷;

¹⁶ Каталог військових стандартів станом на 01.03.2024. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/kataloh_viyskoikh_standart_2024.pdf

¹⁷ Наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 09 січня 2023 року № 9/3/5 «Про затвердження Порядку здійснення координації діяльності центру протимінної діяльності, центру гуманітарного розмінування та центру соціально-гуманітарного реагування секретаріатом Національного органу з питань протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-23#Text>

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування Міністерство економіки; Наказ, Рекомендації від 12.04.2024 № 9180¹⁸;

Методичні рекомендації щодо визначення пріоритизації забруднених територій вибухонебезпечними предметами, що підлягають гуманітарному розмінуванню, затверджені наказом Мінекономіки та Мінагрополітики від 28 березня 2025 року № 1965/1545¹⁹.

Під час організації та проведення робіт з очищення (розмінування) місцевості від вибухонебезпечних предметів необхідно дотримуватись вимог національних та міжнародних стандартів із розмінування та забезпечення їх проведення, а також стандартних оперативних процедур.

Основним завданням СОП ДСНС є надання специфікацій, порядку планування та послідовного алгоритму дій під час розмінування.

Відповідно до пункту 25 частини другої статті 17 Кодексу цивільного захисту України, з урахуванням вимог статті 7 Протоколу про вибухонебезпечні предмети — наслідки війни до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію, прийнятого Законом України від 22 грудня 2004 р. № 2281-IV, ДСТУ-П ІМАС 09.10:2016 (ІМАС 09.10:2013, IDT) «Вимоги до очищення замінованих (забруднених) ділянок місцевості», ДСТУ-П ІМАС 09.11:2016 (ІМАС 09.11:2013, IDT) «Очищення району ведення бойових дій» та ДСТУ-П ІМАС 09.12:2016 (ІМАС 09.12:2013, IDT) «Очищення територій після вибухів на складах

¹⁸ Про затвердження Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування Міністерство економіки; Наказ, Рекомендації від 12.04.2024 № 9180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v9180930-24#Text>

¹⁹ Методичні рекомендації щодо визначення пріоритизації забруднених територій вибухонебезпечними предметами, що підлягають гуманітарному розмінуванню, затверджені наказом Мінекономіки та Мінагрополітики від 28 березня 2025 року № 1965/1545. URL: <https://me.gov.ua/view/31ef6341-c8b9-49c0-aa3a-e1cbb9a5b1b0>

із боєприпасами», з метою підвищення ефективності планування і виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів з гуманітарного розмінування місцевості, забрудненої вибухонебезпечними предметами 08.08.2018 затверджено Стандартну операційну процедуру 09.10-12(1)/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами. Оперативне реагування»²⁰ Стандартна оперативна процедура визначає організацію і порядок виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів щодо реагування на повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів.

Цю СОП необхідно застосовувати разом із стандартною оперативною процедурою 08.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами»²¹, СОП 10.10-40/ДСНС «Заходи безпеки під час розмінування», СОП 09.11/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) району ведення бойових дій»;

СОП 08.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами» (далі — СОП 08.10/ДСНС) розроблена відповідно до Міжнародного стандарту протимінної діяльності IMAS 08.10:2019 «Нетехнічне обстеження» та ДСТУ-П 8820:2018 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення». СОП 08.10/ДСНС визначає порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту (далі — органи та підрозділи ЦЗ) нетехнічного обстеження територій (ділянок

²⁰ Про затвердження Стандартної оперативної процедури 09.10-12(1) / ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами. Оперативне реагування» : Наказ ДСНС від 08.08.2018 № 461. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0461388-18#Text>

²¹ Законодавчі та нормативно-правові акти: *вебсайт* ДСНС. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0298388-17#Text>

місцевості), стосовно яких існує підозра щодо імовірності забруднення вибухонебезпечними предметами (далі — ВВП).

СОП 08.20/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту технічного обстеження територій, імовірно (підтверджено) забруднених вибухонебезпечними предметами» розроблена відповідно до Міжнародного стандарту протимінної діяльності IMA5 08.20:2019 «Технічне обстеження» та ДСТУ-П 8820:2018 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення». СОП 08.20/ДСНС визначає порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту (далі — органи та підрозділи ЦЗ) технічного обстеження територій (ділянок місцевості), які за результатами проведення нетехнічного обстеження класифіковані за ступенем небезпеки як «імовірно небезпечна територія» або «підтверджено небезпечна територія».

СОП 08.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами» визначає порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій і розташованих на них об'єктів інфраструктури, інших будівель і споруд з метою забезпечення чітких та недвозначних попереджень про небезпеку, яка існує для людей на територіях, забруднених вибухонебезпечними предметами (далі — ВВП), а також запобігання несанкціонованого доступу на такі території.

СОП 10.10-40/ДСНС реалізує фундаментальні принципи протимінної діяльності, якими є зменшення ризику та забезпечення безпечних умов праці, що сприяє збереженню життя, здоров'я, працездатності людини і дозволяє органам та підрозділам цивільного захисту ефективно проводити розмінування території держави. Під час організації та проведення робіт із розмінування місцевості необхідно дотримуватися вимог стандартних оперативних процедур, національних та міжнародних стандартів із розмінування.

СОП 09.11/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) району

ведення бойових дій» (далі – СОП) розроблена відповідно до ІМАС 09.11 «Очищення району боїв», ДСТУ-П 8820:2018 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» та визначає порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту (далі — органи та підрозділи ЦЗ) очищення (розмінування) територій, які внаслідок ведення бойових дій забруднені вибухонебезпечними предметами (ВНП).

Дія СОП поширюється на території, стосовно яких є достовірна (підтверджена) інформація про відсутність на них усіх типів мін, установлених вручну або із застосуванням засобів дистанційного мінування, а також саморобних вибухових пристроїв та боеприпасів, установлених на розтяжках.

У разі виявлення на певній території мін, саморобних вибухових пристроїв та боеприпасів, установлених на розтяжках, або підозри щодо їх наявності всі операції з проведення очищення (розмінування) району ведення бойових дій (далі — ОРВБД) проводяться виключно відповідно до СОП 09.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, ручним способом».

СОП 07.10.1/ДСНС «Організація управління операціями щодо очищення (розмінування) територій від вибухонебезпечних предметів, що проводяться органами та підрозділами цивільного захисту» (далі — СОП 07.10.1/ДСНС) визначає основні засади організації управління операціями щодо очищення (розмінування) територій від вибухонебезпечних предметів, що проводяться органами та підрозділами цивільного захисту.

СОП 09.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту розмінування територій з використанням мінно-пошукових собак» (далі – СОП) розроблена відповідно до ІМАС 09.40:2020 «Керівництво з використання мінно-розшукових собак», 09.41:2020 «Робочі процедури для мінно-розшукових систем з використанням тварин», 09.42:2013 «Оперативні

перевірки мінно-розшукових собак та кінологів», 09.43:2013 «Дистанційне виявлення парів запаху вибухових речовин», 09.44:2013 «Керівництво з питань ветеринарної профілактики та загального догляду за собаками», національного стандарту ДСТУ 8820:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» та визначає порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту (далі — органи та підрозділи ЦЗ) робіт із гуманітарного розмінування із застосуванням міннопошукових собак.

СОП застосовується разом із СОП 08.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами», СОП 08.20/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту технічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами», 08.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами», 09.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, ручним способом», 09.11/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) району ведення бойових дій», 9.50/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту розмінування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, з використанням машин механізованого розмінування», 10.10-40/ДСНС «Заходи безпеки під час розмінування», 10.40/ДСНС «Порядок організації в органах і підрозділах цивільного захисту медичного забезпечення робіт, пов'язаних із очищенням (розмінуванням) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами».

СОП 09.50/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту розмінування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами з використанням машин

механізованого розмінування» розроблена відповідно до ДСТУ 8820:2023 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення» та ІМАС 09.50 «Механізоване розмінування» та визначає організацію і порядок виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів щодо використання машин механізованого розмінування в операціях з розмінування.

СОП необхідно розглядати разом із процедурами, визначеними у СОП 08.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту нетехнічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами», СОП 08.20/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту технічного обстеження територій, імовірно забруднених вибухонебезпечними предметами», СОП 08.40/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами», СОП 09.10/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, ручним способом» та СОП 10.10-40/ДСНС «Заходи безпеки під час розмінування».

СОП 12.10/ДСНС «Навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами» розроблена відповідно до ІМАС 12.10:2013, ІДТ «Навчання ризикам небезпек від мін та вибухонебезпечних залишків війни» визначає організацію і порядок виконання органами та підрозділами цивільного захисту завдань і заходів щодо навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами.

СОП 05.10/ДСНС «Управління інформацією щодо виконання заходів протимінної діяльності органами і підрозділами цивільного захисту» розроблена відповідно до ІМАС 05.10:2016 (ІМАС 05.10:2013, ІДТ) «Управління інформацією у протимінній діяльності», національного стандарту ДСТУП 8820:2018 «Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення»

та визначає порядок організації збору, обліку, аналізу та розповсюдження інформації щодо виконання заходів протимінної діяльності органами та підрозділами цивільного захисту.

СОП 10.40/ДСНС «Порядок організації в органах і підрозділах цивільного захисту медичного забезпечення робіт, пов'язаних із очищенням (розмінуванням) територій забруднених вибухонебезпечними предметами» розроблено відповідно до ДСТУ — П ІМАС 10.40:2016 (ІМАС 10.40: 2013, IDT) «Медичне забезпечення під час операцій з розмінування». СОП 10.40/ДСНС описує реалізацію принципів організації медичного забезпечення для персоналу, який виконує завдання із очищення (розмінування) території держави від вибухонебезпечних предметів. Основним завданням СОП 10.40/ДСНС є надання специфікацій, порядку планування та послідовного алгоритму дій при реагуванні на можливі нещасні випадки, пов'язані із вибухонебезпечними предметами. Під час організації та проведення робіт з очищення (розмінування) місцевості від вибухонебезпечних предметів необхідно дотримуватись вимог стандартних оперативних процедур, національних та міжнародних стандартів із розмінування та забезпечення їх проведення.

Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного стану та під час відновлення України формуються та реалізуються суб'єктами правового та організаційного забезпечення протимінної діяльності в Україні, які визначені в законі України «Про протимінну діяльність в Україні».

Суб'єктами протимінної діяльності є:

- 1) національний орган з питань протимінної діяльності;
- 2) уповноважені органи виконавчої влади у сфері протимінної діяльності, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
- 3) центр протимінної діяльності та центр гуманітарного розмінування;

4) оператори протимінної діяльності²².

Верховна Рада України у сфері протимінної діяльності:

- 1) приймає, змінює та скасовує закони, що стосуються протимінної діяльності;
- 2) затверджує головні напрями протимінної діяльності України;
- 3) затверджує національну програму протимінної діяльності;
- 4) щороку заслуховує звіт про хід виконання національної програми протимінної діяльності;
- 5) здійснює парламентський контроль у відповідній сфері;
- 6) приводить чинне законодавство України у відповідність із національними стандартами, розробленими з урахуванням положень міжнародних стандартів протимінної діяльності.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері протимінної діяльності визначені в статті 20 ЗУ «Про протимінну діяльність в Україні». Кабінет Міністрів України у сфері протимінної діяльності:

- 1) забезпечує проведення державної політики у сфері протимінної діяльності, здійснює державне регулювання у цій сфері;
- 2) забезпечує розроблення та виконання державних програм у сфері протимінної діяльності;
- 3) координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та державних органів, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій незалежно від форми власності, що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності²³.

Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у сфері протимінної діяльності визначаються Кабінетом Міністрів України відповідно до пропозицій національного органу з питань протимінної діяльності. Міністерства, інші центральні

²² Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 23.04.2025).

²³ Там само.

органи виконавчої влади у взаємодії з національним органом з питань протимінної діяльності, центром протимінної діяльності та центром гуманітарного розмінування реалізують державну політику у сфері протимінної діяльності у межах своїх повноважень.

На виконання статті 21 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» Кабінетом Міністрів України внесено зміни до положень про Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, Міністерство закордонних справ, Міністерство у справах ветеранів, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерство аграрної політики та продовольства та Національну соціальну сервісну службу щодо покладання на них завдань участі у реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності в частині гуманітарного розмінування та виконанні міжнародних зобов'язань України з урахуванням національних інтересів у межах своїх повноважень та у взаємодії з Національним органом з питань протимінної діяльності, центром протимінної діяльності та центром гуманітарного розмінування²⁴.

Бойко О. визначає, що важливе місце в формуванні та реалізації державної політики в сфері протимінної діяльності відводиться Міністерству економіки України, яке відповідно до покладених на нього забезпечує взаємодію центральних органів виконавчої влади з питань протимінної діяльності в частині гуманітарного розмінування²⁵.

Міністерство економіки України координує роботу з реалізації державної політики щодо гуманітарного розмінування. Зокрема,

²⁴ Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін з питань протимінної діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2023 р. № 1188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2023-%D0%BF#Text%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

²⁵ Бойко О. Напрямок формування та реалізації державної політики у сфері гуманітарного розмінування. Реінтеграція ветеранів у цивільне суспільство та перспективи відбудови України: збірник тез доповідей VII Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 17 травня 2024 р.). Луцьк, 2024. С. 11–17.

в частині розбудови спроможності протимінної діяльності, напрацювання Національної стратегії протимінної діяльності та операційних планів на її виконання. В Міністерстві економіки створено Управління з питань гуманітарного розмінування.

Запрацював інформаційний портал demine.gov.ua, на якому буде акумулюватися вся інформація про гуманітарне розмінування. Ресурс був розроблений за ініціативи Міністерства економіки України та має на меті стати єдиним вікном для фермерів, які планують розмінувати землі, операторів протимінної діяльності, донорів та залучених до розмінування державних органів. На сайті можна знайти останні новини у сфері протимінної діяльності, анонси подій та нормативно-правові акти, які регулюють сферу. Також буде доступна окрема аналітична панель з актуальними даними щодо кількості очищених земель, інфраструктури, кількості операторів та машин для розмінування.²⁶

Вебресурс створений у партнерстві Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки України та програми «Е-урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що фінансується Швейцарією та виконується Фондом Східна Європа.

Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року та Операційний план на її виконання у 2024–2026 роках були схвалені урядом в червні 2024 року. Ці документи є дорожньою картою в протимінній діяльності для всіх заінтересованих сторін. Ухвалення Стратегії протимінної діяльності — це один з індикаторів Ukraine Facility, програми фінансової підтримки України з боку Європейського Союзу²⁷.

²⁶ Мінекономіки запустило інформаційний портал про протимінну діяльність: вебсайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d47ca03b-5151-4605-8fb2-29f28ce3da2a&title=PortalProProtiminnuDiialnist>

²⁷ 57 завдань Національної стратегії протимінної діяльності успішно виконуються — Нацорган з питань протимінної діяльності провів перше в цьому році засідання. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0bcd9abd-f37b-4813-b8c6-620a87c48044?lang=uk-UA&title=57-ZavdanNatsionalnoiStrategiiProtiminnoiDiialnostiUspishnoVikonuiutsiaNatsorganZPitanProtiminnoiDiialnostiProvivPersheVTsomuRotsiZasidannia>

Для організації координації діяльності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій незалежно від форми власності (крім тих, що належать до сфери управління міністерств та інших центральних органів виконавчої влади), що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності, Кабінет Міністрів України створив міжвідомчий допоміжний орган²⁸, який діє за колегіальним принципом під головуванням Міністра оборони України та затвердив Положення про Національний орган з питань протимінної діяльності.

Національний орган з питань протимінної діяльності (далі — Національний орган) — міжвідомчий допоміжний орган, який діє за колегіальним принципом під головуванням Міністра оборони, утворюється з метою координації діяльності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та організацій незалежно від форми власності (крім тих, що належать до сфери управління міністерств та інших центральних органів виконавчої влади), що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності²⁹.

Після відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону за рішенням Кабінету Міністрів України головування у національному органі з питань протимінної діяльності передається керівнику міністерства, яке забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи.

²⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2021-%D0%BF#Text>

²⁹ Там само.

Основні завдання національного органу з питань протимінної діяльності:

вжиття разом з центральними органами виконавчої влади заходів щодо формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності та забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України у сфері протимінної діяльності;

координація протимінної діяльності, яка провадиться міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та операторами протимінної діяльності;

організація розроблення та впровадження національних стандартів протимінної діяльності відповідно до міжнародних стандартів протимінної діяльності, правил та процедур щодо управління операціями у сфері протимінної діяльності;

надання рекомендацій щодо залучення відповідними суб'єктами протимінної діяльності операторів протимінної діяльності.

Для організації роботи національного органу з питань протимінної діяльності міністерством, яке головує в національному органі протимінної діяльності, визначається структурний підрозділ, який виконує функції секретаріату національного органу з питань протимінної діяльності. Функції секретаріату Національного органу виконує структурний підрозділ Міноборони.

Основні завдання секретаріату національного органу з питань протимінної діяльності:

здійснення організаційного, інформаційного та аналітичного забезпечення діяльності національного органу з питань протимінної діяльності;

координація діяльності центру протимінної діяльності та центру гуманітарного розмінування;

узагальнення заходів з управління інформацією у сфері протимінної діяльності центральних органів виконавчої влади³⁰.

³⁰ Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Порядок здійснення координації діяльності центру протимінної діяльності, центру гуманітарного розмінування та центру соціально-гуманітарного реагування секретаріатом Національного органу визначається Міноборони, МВС і Мінреінтеграції.

Для роботи секретаріату Національного органу щодо планування, практичної організації та координації здійснення заходів протимінної діяльності можуть залучатися представники міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій, установ, міжнародних організацій, операторів протимінної діяльності, донорів (за погодженням з їх керівниками), а також експерти, консультанти та представники громадськості (за згодою)³¹.

Місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування у взаємодії з центральними органами виконавчої влади, іншими державними органами та національним органом з питань протимінної діяльності у межах своїх повноважень:

1) сприяють проведенню навчання ризикам, що пов'язані з вибухонебезпечними предметами;

2) сприяють наданню медичної допомоги постраждалим особам та здійсненню їх медичної реабілітації;

3) інформують населення про можливі загрози від вибухонебезпечних предметів і заходи, які необхідно вживати для уникнення небезпеки для життя і здоров'я населення;

4) інформують населення щодо встановлених на відповідних територіях систем позначення небезпечних районів та заходів, які необхідно вживати для уникнення небезпеки для життя і здоров'я населення, а також здійснюють моніторинг стану встановлених систем позначення небезпечних районів та їх утримання та інформують центр протимінної діяльності та центр гуманітарного розмінування про випадки їх пошкодження, знищення,

³¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2021-%D0%BF#Text>

крадіжки чи інші випадки, які унеможливають подальше ефективне використання систем позначення небезпечних районів;

5) узгоджують плани проведення операцій з розмінування на відповідній території;

6) сприяють суб'єктам протимінної діяльності у виконанні покладених на них функцій і повноважень у сфері протимінної діяльності³².

Для планування, практичної організації та координації здійснення заходів протимінної діяльності визначається центр протимінної діяльності.

Центр протимінної діяльності є бюджетною установою, яка утворюється Міністерством оборони України і утримується за рахунок та у межах затверджених бюджетних асигнувань на відповідний рік.

До завдань центру протимінної діяльності належать:

участь у плануванні заходів протимінної діяльності;

управління інформацією у сфері протимінної діяльності в межах повноважень;

забезпечення функціонування системи управління якістю розмінування, здійснення сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності та інспектування розмінованих територій;

узагальнення та подання до національного органу з питань протимінної діяльності пропозицій щодо національної стандартизації у сфері протимінної діяльності;

здійснення опробовування та впровадження національних стандартів протимінної діяльності;

участь у міжнародному співробітництві;

впровадження єдиної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, що залучаються до розмінування;

³² Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

забезпечення збору даних щодо інцидентів з вибухонебезпечними предметами серед цивільного населення;
залучення експертів до проведення розслідувань інцидентів з вибухонебезпечними предметами;
здійснення контролю стану маркування небезпечних ділянок;
проведення інформування населення про ризики, пов'язані із вибухонебезпечними предметами;
моніторинг ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами;
наукове та науково-технічне забезпечення протимінної діяльності в межах повноважень;
розслідування нещасних випадків та інцидентів, пов'язаних із протимінною діяльністю;
надання звітності до національного органу з питань протимінної діяльності;
проведення роботи з особовим складом підрозділів Збройних Сил України щодо незастосування протипіхотних мін;
електронна інформаційна взаємодія з Державним земельним кадастром щодо надання відомостей про земельні ділянки, забруднені вибухонебезпечними предметами/очищені від вибухонебезпечних предметів³³.

Центр гуманітарного розмінування є бюджетною установою, яка утворюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності і утримується за рахунок та у межах затверджених бюджетних асигнувань на відповідний рік.

³³ Про ЦПМД: *вебсайт Центр протимінної діяльності*. URL: <https://ua-nmac.org/uk/about/>

Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного... (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)

До повноважень центру гуманітарного розмінування належать:
участь у плануванні заходів протимінної діяльності;
управління інформацією у сфері протимінної діяльності в межах повноважень;

забезпечення функціонування системи управління якістю розмінування, здійснення сертифікації операторів протимінної діяльності та інспектування розмінованих територій;

подання до національного органу з питань протимінної діяльності пропозицій щодо національної стандартизації у сфері протимінної діяльності;

здійснення опробовування та впровадження національних стандартів протимінної діяльності;

участь у міжнародному співробітництві;

впровадження єдиної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, що залучаються до розмінування;

забезпечення збору даних щодо інцидентів з вибухонебезпечними предметами серед цивільного населення;

залучення експертів до проведення розслідувань інцидентів з вибухонебезпечними предметами;

здійснення контролю стану маркування небезпечних ділянок;

проведення інформування населення про ризики, пов'язані із вибухонебезпечними предметами;

моніторинг ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами;

наукове та науково-технічне забезпечення протимінної діяльності в межах повноважень;

надання звітності до національного органу з питань протимінної діяльності;

здійснення збору даних щодо потреб цивільного населення у сфері протимінної діяльності;

електронна інформаційна взаємодія з Державним земельним кадастром щодо надання відомостей про земельні ділянки,

забруднені вибухонебезпечними предметами/очищені від вибухонебезпечних предметів³⁴.

До основних досягнень у роботі Центру треба віднести:

успішний запуск ринку гуманітарного розмінування з проведенням перших 50 аукціонів протягом вересня-грудня 2024 року у рамках фінансованої за кошти державного бюджету Програми компенсації за послуги з розмінування;

внесення змін до урядових постанов, зокрема підвищення відшкодування витрат на гуманітарне розмінування для фермерів до 100% та скасування обмежень для фермерів із податковою заборгованістю;

створення нової методології розрахунку вартості розмінування; приєднання Центру до технічного комітету зі стандартизації процесів у сфері протимінної діяльності;

призначення у Центрі уповноваженого з антикорупційної діяльності, розроблення відповідних внутрішніх положень;

досягнення перших домовленостей з міжнародними партнерами щодо підтримки пріоритетів Центру, включно з нарощенням спроможності та розвитком цифрових систем тощо³⁵.

В рамках реалізації державної політики в сфері протимінної діяльності існує необхідність державного регулювання з утворення уповноважених підрозділів центральних органів виконавчої влади як операторів протимінної діяльності та стимулювання ринку послуг у сфері протимінної діяльності з метою забезпечення його повноцінного функціонування.

Динаміка сертифікації операторів протимінної діяльності має позитивний характер, так протягом 2021 року сертифіковано чотири

³⁴ Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 6. Ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

³⁵ Секторальна робоча група (СРГ) «Гуманітарне розмінування». Протокол засідання 9 грудня 2024 року. URL: <https://me.gov.ua/view/4351b3a5-7bf2-43c2-87f9-02ddd714377d>

Розділ 18. Основні напрямки і завдання державної політики у сфері протимінної діяльності в умовах воєнного... (Аносенков А., Коломієць Ю., Мукоїда Р., Проскурня Є.)

оператори протимінної діяльності, а вже за відповідний період 2023 року кількість операторів протимінної діяльності зросла до 29 (включаючи шість операторів протимінної діяльності з числа уповноважених підрозділів Міноборони та ДСНС). В рамках експериментального проекту з пришвидшення їхньої сертифікації в Україні збільшили кількість операторів протимінної діяльності. Через значну потребу у кваліфікованих операторах їхня сертифікація була пришвидшена вдвічі, аби збільшити їхню кількість на 10% у рамках експериментального проекту. Відповідно до тогорічної статистики, кількість операторів зросла з 28 до 73 станом на 31 грудня 2024 року, тобто більш ніж удвічі, а вже на початок 2025 року — до 80³⁶.

Водночас з огляду на потреби та обсяги робіт з гуманітарного розмінування, спричинені наслідками повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, ринок послуг у сфері протимінної діяльності потребує суттєвого посилення³⁷.

Оператори протимінної діяльності є виконавцями заходів у сфері протимінної діяльності.

Виконавці заходів у сфері протимінної діяльності набувають статусу операторів протимінної діяльності з моменту отримання відповідно до чинного законодавства сертифіката відповідності процесів з протимінної діяльності, які здійснює оператор протимінної діяльності.

Сертифікація операторів протимінної діяльності складається із 5 етапів. Станом на сьогодні сертифікацію здійснюють 4 органи з сертифікації, а саме:

Орган з сертифікації Центру протимінної діяльності ДССТ;

Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування та швидкого реагування Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

³⁶ В Україні збільшили до 80 кількість операторів протимінної діяльності. URL: <https://militaryni.com/uk/news/v-ukrayini-zbilshly-do-80-killist-operatoriv-protyminnoyi-diyalnosti/>

³⁷ Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text>

Центр розмінування військової частини А2641 Збройних Сил України;

Державний центр сертифікації ДСНС України.

Саме в одному із цих органів майбутній оператор протимінної діяльності може пройти сертифікацію³⁸.

Облік операторів протимінної діяльності ведеться секретаріатом Національного органу з питань протимінної діяльності шляхом формування та постійного оновлення переліку операторів протимінної діяльності (далі — перелік).

Перелік ведеться в електронній формі, є загальнодоступним та формується з метою забезпечення інформування Національного органу з питань протимінної діяльності, міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громад про операторів протимінної діяльності.

Включенню до переліку підлягають оператори протимінної діяльності — уповноважені підрозділи центральних органів виконавчої влади, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, у тому числі міжнародні та іноземні, що мають ресурси для виконання процесів і надання послуг у сфері протимінної діяльності та відповідно до статті 29-1 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» отримали сертифікат відповідності.

Для включення оператора протимінної діяльності до переліку акредитований орган з оцінки відповідності протягом п'яти робочих днів після видачі оператору протимінної діяльності сертифіката відповідності надсилає секретаріатові Національного органу з питань протимінної діяльності (далі — секретаріат) повідомлення в електронній формі з накладенням кваліфікаційного електронного підпису про сертифікацію оператора протимінної діяльності³⁹.

³⁸ Як стати оператором. *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. URL: <https://demine.gov.ua/operatoram/yak-staty-operatorom>

³⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. № 1150 «Про затвердження Порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-2021-%D0%BF#Text>

Не можуть набувати статусу оператора протимінної діяльності підприємства, установи чи організації, розташовані на території офшорних зон або зареєстровані на території держав, до яких згідно із законодавством України та резолюціями Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій, рішеннями Ради Європейського Союзу, інших міждержавних об'єднань та іноземних держав застосовані санкції, або якщо вони мають походження з держави, визнаної державою-окупантом згідно із законом України та (або) визнаної державою-агресором щодо України згідно із законодавством.

Порядок використання, зберігання та перевезення операторами протимінної діяльності вибухових матеріалів у цілях протимінної діяльності визначається законодавством та іншими нормативно-правовими актами України.

Порядок надання одноразового дозволу на імпорту та використання визначеної кількості обмежених в імпорті і використанні товарів подвійного призначення операторами протимінної діяльності у цілях протимінної діяльності визначається законодавством та іншими нормативно-правовими актами України.

Дослідження функціонування правових та організаційних механізмів державного управління у сфері протимінної діяльності, виявило низку проблемних питань у сфері протимінної діяльності в Україні, вирішити які можливо шляхом:

- забезпечення необхідної спроможності органів виконавчої влади, що здійснюють управління у сфері протимінної діяльності, зокрема у сфері зовнішнього моніторингу;

- упровадження ефективної системи пріоритетизації завдань у сфері протимінної діяльності на основі комплексних критеріїв з урахуванням соціальних, економічних (зокрема у сфері сільського та лісового господарств), екологічних та інших пов'язаних чинників;

- забезпечення координації заходів з протимінної діяльності на місцевому рівні та запровадження ефективної комунікації між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на національному та місцевому рівнях;

забезпечення уніфікації порядку сертифікації операторів та процесів протимінної діяльності;

забезпечення функціонування єдиної системи управління інформацією з протимінної діяльності;

забезпечення ефективного використання міжнародної технічної допомоги у сфері протимінної діяльності;

запровадження механізмів запобігання залученню осіб до роботи на небезпечних територіях без дотримання встановлених вимог та визначення відповідальності в разі їх допущення до робіт на таких територіях.

Гуманітарне розмінування — пріоритетне завдання для України, адже це не лише основа відновлення після війни, а й насамперед питання безпеки та життя людей. Декілька десятків країн не лише фінансують програми гуманітарного розмінування, але й надають експертну підтримку, навчають спеціалістів і постачають сучасну техніку для проведення розмінування на мінованих територіях. Це дозволяє Україні створити організаційну інфраструктуру розмінування, сформувані відкритий ринок послуг, через дерегуляцію і цифровізацію створити умови для чесної конкуренції приватних операторів з розмінування.

На нашу думку, потрібно розвивати залучення інноваційних технологій в сфері протимінної діяльності та розвивати нові виробництва розмінувальної техніки з локалізацією в Україні, а також забезпечити підготовку фахівців для організації гуманітарного розмінування.

Сучасні воєнні реалії засвідчують глобальний характер проблематики розмінування. Організація протимінної діяльності в Україні потребує комплексного залучення ресурсів і зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, соціальних інститутів, а також міжнародних та міждержавних організацій. Зокрема, Україна потребує допомоги з боку міжнародних партнерів, яка має включати надання спеціалізованого обладнання, залучення іноземних експертів, фінансування заходів з медичної та соціальної реабілітації постраждалих осіб.

Для забезпечення належного державного контролю за протимінною діяльністю в Україні необхідним є впровадження чітко визначених стандартів і правових норм, що гарантують ефективне управління в цій сфері. Аналіз сучасного стану протимінної діяльності в Україні засвідчив її актуальність та необхідність подальшого наукового дослідження правових, організаційних та структурно-функціональних механізмів державного управління у зазначеній галузі.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Напрямки формування та реалізації державної політики у сфері гуманітарного розмінування. *Реінтеграція ветеранів у цивільне суспільство та перспективи відбудови України* : збірник тез доповідей VII Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 17 травня 2024 р.). Луцьк, 2024. С. 11–17.

2. В Україні збільшили до 80 кількість операторів протимінної діяльності. URL: <https://military.com/uk/news/v-ukrayini-zbilshyly-do-80-killist-operatoriv-protymynnoyi-diyalnosti/>

3. В Україні офіційно запроваджується спеціальність операторів БПЛА, які виявляють вибухонебезпечні предмети. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/news/v-ukrayini-oficijnozaprovdzhuyetsya-speczialnist-operatoriv-bpla-yaki-viyavlyayut-vibuhonebezpechni-predmeti>

4. В Україні ухвалили держстандарт про використання механізованих засобів розмінування. *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. URL: <https://demine.gov.ua/news/v-ukraini-ukhvalyly-derzhstandart-pro-vykorystannia-mekhanizovanykh-zasobiv-rozminuvannia>

5. Використання БПЛА та супутникових знімків для розмінування затверджено на рівні держстандарту. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/news/vikoristannya-bpla-ta-suputnikovih-znimkiv-dlya-rozminuvannya-zatverdzheno-na-rivni-derzhstandartu>

6. ДСТУ 8820:2023 Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення. [Чинний від 2023-04-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2023. 87 с.

7. Законодавчі та нормативно-правові акти: *вебсайт ДСНС*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0298388-17#Text>

8. Каталог військових стандартів станом на 01.03.2024. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/kataloh_viyskoykh_standart_2024.pdf

9. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text

10. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text

11. Методичні рекомендації щодо визначення пріоритизації забруднених територій вибухонебезпечними предметами, що підлягають гуманітарному розмінуванню, затверджені наказом Мініекономіки та Мінагрополітики від 28 березня 2025 року № 1965/1545. URL: <https://me.gov.ua/view/31ef6341-c8b9-49c0-aa3a-e1cbb9a5b1b0>

12. Мінекономіки запустило інформаційний портал про протимінну діяльність: *вебсайт Міністерства економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d47ca03b-5151-4605-8fb2-29f28ce3da2a&title=PortalProProtiminnuDiialnist>

13. Міністерство економіки запровадило новий код у сфері протимінної діяльності. *Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації*. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0c50e70d-b350-4378-8123-1a6816fd6822?lang=uk-UA&title=NoviiKodPMD>

14. Наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 09 січня 2023 року № 9/3/5 «Про затвердження Порядку здійснення координації діяльності центру протимінної діяльності, центру гуманітарного розмінування

та центру соціально-гуманітарного реагування секретаріатом Національного органу з питань протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-23#Text>

15. Національні стандарти у сфері протимінної діяльності. Комуникативна платформа з технічного регулювання в Україні. URL: <https://techreg.in.ua/національні-станданти-у-сфері-протим/#:~:text=Також%20Програмою%20робіт%20з%20національної,Процеси%20управління>

16. Плинокос Д.Д., Давиденко Л.М., Шабанов Д.М., Кукурян О.І. Правове регулювання протимінної діяльності: міжнародний досвід. *Збірник наукових праць ДНДІ ВС ОВТ*. 2023, Вип. 4(18). DOI: 10.37701/dndivsovt.18.2023.13

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 «Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2021-%D0%BF#Text>

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. № 1150 «Про затвердження Порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-2021-%D0%BF#Text>

19. Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін з питань протимінної діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2023 р. № 1188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2023-%D0%BF#Text%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування Міністерство економіки; Наказ, Рекомендації від 12.04.2024 № 9180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v9180930-24#Text>

21. Про затвердження Стандартної оперативної процедури 09.10-12(1)/ДСНС «Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту очищення (розмінування) територій, забруднених вибухонебезпечними предметами. Оперативне реагування».

Наказ ДСНС від 08.08.2018 № 461. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0461388-18#Text>

22. Про прийняття Протоколу про вибухонебезпечні предмети — наслідки війни від 22.12.2004 № 2281-IV. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2005, № 6, ст. 135). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

23. Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06 грудня 2018 р. № 2642-VIII [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 6, ст. 39 (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2706-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 22, ст. 82; № 911-IX від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 23.04.2025).

24. Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text>

25. Про ЦПМД: вебсайт Центр протимінної діяльності. URL: <https://ua-nmac.org/uk/about/>

26. Секторальна робоча група (СРГ) «Гуманітарне розмінування». Протокол засідання 9 грудня 2024 року. URL: <https://me.gov.ua/view/4351b3a5-7bf2-43c2-87f9-02ddd714377d>

27. Україна забруднена мінами. Ось деяка статистика — і рішення. URL: <https://war.ukraine.ua/articles/ukraine-mines-some-stats-solutions/>

28. Як стати оператором. Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну». URL: <https://demine.gov.ua/operatoram/yak-staty-operatorom>

29. 57 завдань Національної стратегії протимінної діяльності успішно виконуються — Нацорган з питань протимінної діяльності провів перше в цьому році засідання. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/0bcd9abd-f37b-4813-b8c6-620a87c48044?lang=uk-UA&title=57-ZavdanNatsionalnoiStrategiiProtiminnoiDiialnostiUspishnoVikonuiutsi aNatsorganZPitanProtiminnoiDiialnostiProvivPersheVTsomuRotsiZasi dannia>

Анотація

Аналіз проблемних питань протимінної діяльності в Україні засвідчив актуальність дослідження функціонування правових та організаційних механізмів державного управління у зазначеній сфері. Визначено поняття протимінної діяльності як комплексу заходів, спрямованих на захист національних інтересів України, а також на зменшення та усунення наслідків негативного впливу вибухонебезпечних предметів на соціально-економічні умови життєдіяльності населення та довкілля. Сформульовано заходи щодо державного регулювання та управління у сфері протимінної діяльності. Визначені суб'єкти у сфері протимінної діяльності та проаналізовані їх повноваження.

Наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОТРИМАННЯ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Колективна монографія

Верстка *Н. Ковальчук*

Обкладинка *А. Юдашкіна*

Технічне редагування *О. Гринюк*

ЮРИДИКА
ВИДАВНИЦТВО

Підписано до друку 07.10.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Warnock. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 48,83. Наклад 300.
Замовлення № 085м-1125.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.